

Вергунова Валерія Сергіївна, кандидат педагогічних наук
Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, м.Чернігів,
Україна

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Пошук нових шляхів і методів підготовки майбутніх фахівців є відображенням основних тенденцій процесу реформування, що здійснюється у системі педагогічної освіти. В умовах сьогодення перед вищою школою постає необхідність оновлення методик розвитку особистості, де пріоритетного значення набуває становлення особистісних якостей студентів, оцінно-вибіркової позиції щодо явищ дійсності й мистецтва. У цьому плані актуальною є проблема формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва у майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Звернення до цієї проблеми зумовлено також вимогами суспільства до підвищення загальної культури підростаючого покоління, розвитку їх духовності, моральності, здатності до осягнення загальнолюдських цінностей у власній професійній діяльності.

Під досвідом ціннісного ставлення до музичного мистецтва розуміється сутнісна якість особистості, що охоплює враження, знання і уміння, які є результатом здійснення музичної діяльності, спрямованої на пошук та втілення музичних цінностей. Цей досвід є складовою частиною життєвого досвіду людини, що характеризує процес встановлення смислового зв'язку з музикою і водночас виступає основою її пізнання. Особливість означеного досвіду виявляється у змістовому наповненні, що пов'язується із ціннісними знаннями й уявленнями, ціннісними переживаннями, здатністю виявляти, підтримувати і втілювати цінності у музичній діяльності.

Осмислення наукових джерел дозволило визначити наукові положення, які мають методологічне значення для формування досвіду ціннісного ставлення особистості до музичного мистецтва, а саме:

- розвиток людини як особистості зумовлюється її досвідом (К. Роджерс);
- досвід є не тільки передумовою певної діяльності, але й її результатом (І. Зязюн);
- до досвіду слід підходити як до динамічного явища, а не як до незмінної якості (Дж. Дьюї);
- досвід ціннісного ставлення до музичного мистецтва є сутнісною якістю особистості, що відображає її загальний і естетичний розвиток, та є основою взаємодії з естетичними цінностями (Л. Столович);
- основою формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва є музично-творча діяльність (Є. Назайкінський);
- формування досвіду ціннісного ставлення визначається співвіднесеністю музичних творів до потреб особистості й супроводжується впливом на її емоційну сферу, яка сприяє визначенню значущості музичних явищ (Г. Падалка).

Визначення основних напрямків формування означеної якості у студентів зумовлюється загальнонауковими уявленнями щодо значення і функцій досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва. Зокрема, ми спиралися на рівневу структуру естетичного ставлення, розробленою Н.Криловою, у якій, на нашу думку, відображена загальна тенденція руху формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва. Так, інформаційний рівень пов'язується із накопиченням інформації про об'єкт та його оцінкою; ціннісно-орієнтаційний характеризує вияв потреб, інтересу і цілей діяльності, а також того, заради чого людина оцінює інформацію; нормативно-регулятивний – забезпечує співвідношення власної

мисленневої та практичної діяльності з діючими у суспільстві естетичними нормами і критеріями оцінки; предметно-практичний – визначає реалізацію естетичного ставлення у вигляді вербальної поведінки, творчої діяльності або спілкування з мистецтвом [2, с. 49].

З іншого боку, враховувалися висновки І.Зязюна щодо дотримання таких вимог при формуванні естетичного досвіду:

- об'єкт має бути знайомий людині (тобто вона повинна знати хоча б у загальних рисах його суть, значення і властивості);

- він повинен мати для реципієнта безпосередній або опосередкований життєвий інтерес;

- необхідно, щоб через нього кожна людина могла пов'язати власне життя із життям всього суспільства [1, с. 32].

Ці положення в цілому відображають логіку формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва, яка полягає у накопиченні музичних вражень, засвоєнні музично-теоретичних знань щодо музичного мистецтва, активізації рефлексивних процесів під час спілкування з ним, вираженні набутого досвіду у музично-творчій діяльності. Звідси, визначено три основні напрямки. Перший – передбачає розширення музичного тезаурусу, накопичення та узагальнення музичних вражень студентів. Другий напрям полягає в активізації внутрішніх сил особистості, спрямованих на переживання й осмислення музичних цінностей. Третій – у забезпеченні реалізації набутих знань, умінь та ставлень у самостійній музично-творчій діяльності. Визначення цих напрямків є умовним, оскільки формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва – це цілісний процес, що передбачає безпосереднє включення особистості до активної музичної діяльності, активізацію творчого потенціалу, здатності до сприймання музичних цінностей. Він зумовлюється наявністю відповідних знань і умінь, розвиненістю музичних потреб, інтересів, смаків та ідеалів. Разом з тим, цей процес має динамічний характер, оскільки поглиблення, збагачення й трансформація відповідного досвіду відбувається при кожному спілкуванні з музичними творами.

Методика формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва спрямовується на цілеспрямований розвиток означеної якості у студентів із врахуванням їх особистісних характеристик; активізацію ціннісних аспектів при взаємодії з музикою; поетапне формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва, де кожен із етапів, будучи відносно самостійним, органічно пов'язується з іншими. Її основою є дидактична модель, що включає мету, завдання, зміст, етапи, принципи, методи, педагогічні умови формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва.

Розроблена методика охоплює три взаємопов'язані етапи, що відображають загальну логіку формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва, а саме: *пізнавально-мотиваційний*, на якому здійснюється збагачення музичних вражень і знань студентів; *ціннісно-орієнтаційний*, що передбачає активізацію їхніх внутрішніх сил, спрямованих на переживання й осмислення музичних цінностей; *самостійно-творчий*, що забезпечує реалізацію відповідного досвіду у самостійній музично-творчій діяльності студентів.

Мета відповідної методики полягає у формуванні такої особистісної якості, що забезпечує сприймання музичних творів, визначення їх значущості на основі засвоєних музично-теоретичних знань і умінь музично-творчої діяльності. Її досягнення передбачає збагачення музичного тезаурусу студентів, активізацію їх здатності до особистісного переживання й осмислення музичних творів, реалізацію набутого досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва у самостійній музично-творчій діяльності.

Основними для формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва визначено чотири групи методів: *методи, спрямовані на засвоєння музичних знань та створення атмосфери зацікавленості на заняттях* (бесіда, розповідь, демонстрація музичних творів, коментування, пояснення, обговорення, методи емоційного впливу, стимулювання музичного навчання); *методи, що сприяють осягненню змісту музичного твору* (методи аксіологічного та художньо-педагогічного аналізу, асоціацій, порівняння, вербалізації змісту музичних творів, творчі методи); *методи стимулювання самостійної музично-творчої діяльності* (моделювання, створення ситуацій вибору, активізація попереднього досвіду студентів, проблемно-пошукові, ігрові методи); *методи контролю і самоконтролю* (усне і письмове опитування, контрольні роботи, тести, методи самоконтролю, самооцінки).

Важливим у процесі формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва є врахування таких принципів: безперервності набуття художнього досвіду; єдності емоційного і свідомого, художнього і технічного; обов'язковості гедоністичного ефекту; активізації музично-творчої діяльності; опори на життєвий та художній досвід студентів; педагогічної взаємодії.

Ефективність формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва підвищується завдяки створенню таких педагогічних умов:

- педагогічне керування процесом формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва;
- розвиток музичного сприймання як основи ціннісного ставлення до музичного мистецтва;
- стимулювання оцінної діяльності студентів;
- формування мотивації спілкування з музикою. Ці умови мають забезпечуватися комплексно, оскільки вони тісно взаємопов'язані між собою.

Отже, методика формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва передбачає набуття музичних вражень у майбутніх учителів мистецьких дисциплін шляхом активізації їх особистісних переживань; залучення до сприймання й оцінки художніх творів; організацію музично-творчої діяльності, спрямованої на виявлення загальнолюдських та особистісних цінностей. Результативність формування означеної якості у студентів зумовлюється розумінням важливості й необхідності майбутньої професійної діяльності, активізацією творчих сил, розвитком мотивації спілкування з музичним мистецтвом.

Список використаних джерел:

1. Зязюн І.А. Естетичний досвід особи [Текст] / І.А. Зязюн. – К. : Вища школа, 1976. – 176 с.
2. Крылова Н.Б. Эстетическое отношение: содержание и функции [Текст] / Н.Б. Крылова. – М. : Знание, 1980. – 64 с.